



Länsstyrelsen  
Värmland

YTTRANDE

Datum  
2022-12-12

Sida  
1(8)  
Beteckning  
420-7459-2022

Regional utveckling  
Kristina Rebane

m.remissvar@regeringskansliet.se

## Länsstyrelsen Värmlands remissvar angående rapport Underlag om lokal och regional klimatomställning inför den kommande klimatpolitiska handlingsplanen (M2022/01830)

Ert diarienummer: M2022/01830

### Sammanfattning

Länsstyrelsen Värmland (nedan kallat Länsstyrelsen) vill framföra följande synpunkter vilka kan sammanfattas enligt punkterna nedan.

- Länsstyrelsen ställer sig övergripande positiv till de förslag på styrmedel och andra åtgärder som presenteras i rapporten Underlag om lokal och regional klimatomställning M2022/01830.
- Länsstyrelsen avstyrker nuvarande utformning av förslaget om att tillsätta en nationell samordnare för kommuner och regioner eftersom förslaget skapar en otydlighet i det statliga ledarskapet med risk för statlig parallellstyrning mellan nationella samordnares roll att leda och Länsstyrelsens roll att leda. Länsstyrelsen bedömer dock att själva syftet med en nationell samordnare är bra, men att syftet kan uppnås på ett tydligare, mera stringent och kostnadseffektivt sätt genom att utveckla befintlig statlig organisation via nationella myndigheter, företrädesvis Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

### Länsstyrelsens synpunkter på utredningens förslag

#### Generella synpunkter

Länsstyrelsen bedömer att rapportens föreslagna styrmedel och åtgärder över lag är relevanta för att kunna mobilisera behövlig handlingskraft, tillvarata synergieffekter och optimera samordning. Dessutom konstaterar Länsstyrelsen att föreslagna styrmedel och åtgärder är i linje med Klimatpolitiska rådets rapport från den 16 mars 2022, där rådet presenterar rekommendationer och underlag till nästa klimatpolitiska handlingsplan.

Utifrån Länsstyrelsens bedömningar av möjligheterna att nå de nationella målen, mot bakgrund av det allvarliga läget i klimatförändringen, är det av yttersta vikt att den kommande klimatpolitiska handlingsplanen blir kraftfull med fokus på acceleration. Det gäller dels insatser som kan bidra till utsläpmsminskningar i närtid så att 2030-målen nås, dels strategiska insatser

som behöver genomföras nu för att skapa förutsättningar för fortsatt minskade utsläpp bortom 2030.

Länsstyrelsen ser att lokala och regionala åtgärder är nödvändiga för att nå klimatmålen, inte minst målet till 2030. Samtidigt krävs kraftfulla styrmedel som skapar incitament för dessa lokala och regionala åtgärder. Nationella styrmedel ger även draghjälp åt länsstyrelsernas arbete med att samordna lokala och regionala aktörer och att verka för ökat genomförande av åtgärder. Bedömningen är att reduktionsplikten är ett starkt styrmedel för att nå sektorsmålet för transporter till 2030. En eventuellt ändrad ambitionsnivå i reduktionsplikten behöver kompenseras med starkare styrning mot andra åtgärder, inte minst lokala och regionala, som kan bidra till målen.

Länsstyrelsen bedömer att den lokala nivåns kapacitet är avgörande för att få genomslag för olika åtgärder som är nödvändiga för att nå målen. Länsstyrelsen vill betona vikten av att stärka den lokala kapaciteten och på så sätt motverka hinder i form av begränsad kapacitet och genomförandeförmåga på grund av brist på resurser, kompetens och metoder för att driva utvecklingsarbete inom energi- och klimatområdet.

Sektorn transporter är högst relevant i arbetet med lokal och regional klimatomställning, men har inte riktigt fått genomslag i rapporten. Det hade varit fördel med en tydligare koppling mellan rapport Underlag om lokal och regional klimatomställning (M2022/01830) samt rapport 2022:14 från Trafikanalys om transportsektorns klimatomställning (M2022/01828).

Med tanke på den aktuella klimatsituationen, med behov av att öka takten i omställningsarbetet, är det av vikt av att åtgärder kan implementeras i närtid med början år 2023.

#### Förslag 1.1, 1.2, 1.3 Nationell samordnare för Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att tillsätta en nationell samordnare för kommuner och regioner. Nuvarande utformning innebär att förslag 1 och förslag 5, både den nationella samordnaren och länsstyrelserna, får i uppdrag att leda klimatomställningen gentemot kommunerna. Länsstyrelsen anser att det kan ifrågasättas om det är kostnadseffektivt att ha två statliga aktörer som riktar sig till den kommunala nivån. Förslagen skapar även en otydlighet i det statliga ledarskapet med risk för statlig parallellstyrning. Dock gör Länsstyrelsen bedömningen att själva syftet med förslag 1 är bra, men att syftet kan uppnås på ett tydligare, mera stringent och kostnadseffektivt sätt genom att utveckla befintlig statlig organisation. Syftet, att skapa tydligare helhetssyn, samordna och integrera klimatfrågan över politikområden och beslutsnivåer och därmed tydliggöra och synliggöra ledarskapet för klimatfrågan och öka takten i klimatomställningen lokalt, regionalt och nationellt, kan uppnås genom att företrädesvis Naturvårdsverket och länsstyrelserna får utökade uppdrag och resurser motsvarande beskrivningen i förslag 1.

Länsstyrelsen bedömer att klimatåtaganden för kommuner och regioner via en nationell färdplan kompletterar och förstärker pågående regionala arbeten i linje med energi- och klimatstrategin för Värmland jämväl med åtaganden

via miljööverenskommelser kopplade till det nya regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen i Värmland. Möjligheten till finansiellt stöd förenade med villkor för genomförande av åtaganden inom färdplanen är positivt och ökar i Värmlands klimatomställningskraft.

Ett kompetenslyft för klimatet, med syfte att möta behovet av verktyg för att leda klimatomställning inom målgruppen offentlig sektor på kommunal och regional ledningsnivå, är en nyckelfaktor för framgångsrik mobilisering utifrån ett helhetsperspektiv på hållbar utveckling. Länsstyrelsen delar rapportens förslag och ställningstagande att fokus bör vara på synergieffekter och de goda möjligheterna till en positiv samhällstransformation utifrån flera hållbarhetsaspekter i enlighet med samhällsmålen inom Agenda 2030. Det finns många åtgärder med god klimatnytta som samtidigt har stora andra mervärden. Till exempel kan ökad gång och cykling i vardagen ge bättre folkhälsa. Synergieffekter kan bidra till samhällen som är mer jämlika samt mer flexibla och mindre sårbara för förändringar och kriser av olika slag. Utbildningen bör även innehålla hur en hållbarhetsbedömning kan ske av olika typer av beslut för en långsiktigt hållbar ekonomisk styrning.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget stärker genomförandeförmågan av åtgärder i den nationella färdplanen. Ur ett värmländskt perspektiv ger förslaget grund för mobilisering och stärkt genomförandeförmåga av åtgärder i linje med regional strategi för energi- och klimat samt regionalt åtgärdsprogram för miljömål.

#### Förslag 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 Myndighetslyft för kommuners och regioners klimatomställning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ett myndighetslyft för myndigheter vars verksamhet har relevans för kommuners och regioners klimatomställning. Det finns en outnyttjad potential i myndighetsstyrningen för ökad måluppfyllelse. Trots att ett av klimatlagens syften är att klimatförändringarna ska genomsyra alla politikområden, och att politiken för klimatomställning inte bör begränsas till miljöpolitiken, finns svagheter i befintlig myndighetsstyrning som blir avgörande för den hållbara omställningen.

Ett hinder för kommuner och regioners hållbara omställning utgörs av bristande system- och helhetsperspektiv samt samordning av nationella myndigheters arbete i klimat- och energifrågor. Bristande ledarskap, fragmentiserade målbilder, målkonflikter och avsaknad av tydlig gemensam riktning till följd av statens sektoriserade styrning medför svårigheter att skapa en helhetsbild på lokal och regional nivå. Ett tydligare utpekade myndighetsansvar, långsiktiga uppdrag samt resurser för kompetensuppbyggnad och genomförande är positivt för att relevanta myndigheter ska kunna stötta lokal och regional klimatomställning. Länsstyrelsen ser även behov av att den formella styrningen generellt tydligare styr till klimatmålen och det klimatpolitiska ramverket i relation till myndigheternas uppdrag.

En kunskapsarena för kommuners och regioners klimatomställning möter behovet från lokala och regionala aktörer i sökandet av vägledning, kunskap och information. Sverige är ett land med många landsbygdskommuner och

Värmland som län är inget undantag. Länsstyrelsen förordar att tydligare adressera landsbygdskommuner, för att få ökad genomslagskraft och nå fram i arbetet med klimatomställningen. I sammanhanget bör kunskapsarenan Hållbarstad.se utvecklas för att i högre utsträckning inkludera landsbygdens förutsättningar, utmaningar, möjligheter och behov. Länsstyrelsen ser att webbplatsen med fördel namnändras för att även inkludera landsbygd.

I ett regionalt och lokalt perspektiv finns ett stort behov av lämpliga och aktuella indikatorer för styrning, uppföljning och redovisning med syfte att understödja en ökad takt i arbetet med klimatomställningen. Länsstyrelsen bedömer att utveckling och förbättring av lokal och regional statistik är efterfrågat av länets aktörer och välkomnar förslaget om ett förstärkt uppdrag till statistikmyndigheter att utveckla statistik på lokal och regional nivå.

### Förslag 3. Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och anser att ett stöd till en klimatomställningsfunktion inom kommunledningsorganisationen kan medverka till att öka förmågan, speciellt hos mindre landsbygdskommuner, att ta ett helhetsperspektiv på kommunens roll och ansvar i klimatomställningen. Ur aspekten kostnadseffektivitet bör den detaljerade utformningen av stödet tydligt definiera motprestation genom ramar, villkor, uppföljning och återrapportering av stöd.

### Förslag 4. Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget för framtagande av en standardiserad redovisning av klimatåtgärder och klimatpåverkan för kommuner och regioner. Länsstyrelsen bedömer att förslaget medverkar till en redovisning som kompletterar och nyanserar de klimatdata och indikatorer som finns till exempel i Kolada. Länsstyrelsen ser även ett alternativ, som kan vara mera kostnadseffektivt, där uppdrag ges till centrala myndigheter, företrädesvis Naturvårdverket, Energimyndigheten och SCB, vars experter inom området sedan tidigare arbetar med klimatåtgärder och statistik, bland annat via nationella emissionsdatabasen (SMHI). Länsstyrelsen bedömer att det centrala är att bemöta avsaknad av en kostnadseffektiv, tydlig och aktuell lokal och regional klimatuppföljning.

Det finns en problematik i att den kommunvisa uppdelningen av de territoriella klimatpåverkande utsläppen som finns har två års fördröjning. Dessutom behövs kompletteringar med fler klimatdata och aspekter eftersom kommunerna har begränsad rådighet över utsläpp exempelvis från genomfartsleder och industrier. Det saknas även lokala data för konsumtionens klimatpåverkan och för kolbalans/kolinbindning i lokalt perspektiv. Länsstyrelsen bedömer att en förbättrad klimatredovisning ökar möjligheten till bättre beslutsunderlag och jämförbarhet mellan kommuner.

#### Förslag 5. Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå

Länsstyrelsen vill tydligt understryka vikten av förslaget. Förslaget säkrar ökad genomförandekapacitet och förmåga att ha en stöttande och koordinerande roll på regional nivå samt utgöra länken mellan nationell styrning och regionalt utförande.

Det krävs en långsiktig finansiering och ett förstärkt uppdrag till länsstyrelserna i arbetet med regional klimatomställning. Tidigare osäkerhet i finansiering av anslag till Länsstyrelsens energi- och klimatarbete, har gett minskad kapacitet och svårare förutsättningar att verka för att nationella mål får genomslag i länet utifrån ett statligt helhetsperspektiv. Detsamma gäller för att fullgöra uppdraget i rollen med att leda och samordna regional energi- och klimatomställning.

Genom att tillföra resurser och förtydliga Länsstyrelsens roll att leda och samordna energi- och klimatomställningen kan stödet till värmländska lokala och regionala aktörer utvecklas och skalas upp genom olika nätverk, arbetsgrupper och samarbeten. Förstärkningen kan användas till kunskapsspridning, metodutveckling, processtöd, koordinering och samordning inklusive medfinansiering, det vill säga arbeten som krävs för att få till ett effektivt genomförande av åtgärder som bidrar till minskad klimatpåverkan i linje med nationella mål och mål i energi- och klimatstrategin för Värmland.

Förslaget möjliggör även vidmakthållande och utveckling av arbetsprocesser såväl för ökat helhetsperspektiv internt på Länsstyrelsen som tillsammans med andra aktörer. Dessutom skapar förslaget ett ökat stöd till värmländska kommuner, både i planering, genomförande och uppföljning av energi- och klimatarbetet.

#### Förslag 6. Regional upphandlingssamordning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att införa regional upphandlingssamordning, med fleråriga statliga stöd för regionala funktioner för upphandlingssamordning. Förslaget gynnar målbilden om en ansvarstagande konsumtion i Värmlands energi- och klimatstrategi.

Kapaciteten och kompetensen behöver öka när det gäller att använda upphandling som ett strategiskt verktyg för att uppnå klimatmål, speciellt om upphandling också ska kunna användas mer offensivt för att bidra till innovation och tidiga marknader för lösningar med stor potential att bidra till nollutsläpp. Förslaget bidrar till stöd för Värmlands kommuner i offentlig upphandling, som strategiskt verktyg, för att nå regionala och nationella klimat och miljömål, skapa marknader för ny teknik och bidra till hållbara företag och regional utveckling.

Förslaget ger samtliga kommuner förutsättningar att arbeta proaktivt med att minska klimatutsläpp via klimatkrav i upphandling samt driva mot en mer hållbar konsumtion av varor och tjänster. Länsstyrelsen ser även att det med ökad kompetens och kapacitet finns möjligheter att förbättra bristande uppföljning och utvärdering av upphandlingar, vilket på sikt ökar förtroendet för offentlig sektor som affärspartner.

### Förslag 7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion där fleråriga statliga stöd för en samordningsfunktion och medel för åtgärder för fossilfri mobilitet och tillgänglighet kan ge draghjälp och incitament att öka takten. Effekten är ökad andel persontransporter som sker med gång, cykel eller kollektivtrafik i länet. Det är av vikt med ett övergripande perspektiv, ”hela resan-perspektiv”, för att underlätta byten mellan cykel och kollektivtrafik och att samordna dessa transportslag. Möjligheten till medel för konkreta åtgärder som minskar bilberoendet, gynnar gång-, cykel-, och kollektivtrafik kan även ge incitament och minska hinder kopplade till politiska prioriteringar.

Förslaget adresserar främst barriärer i form av brist på resurser och kompetens och möjliggör likvärdiga förutsättningar för kommunerna i länet att arbeta proaktivt med att stötta transporteffektiv samhällsutveckling. I dagsläget saknar många kommuner i länet resurser att arbeta konsekvent och strategiskt med mobilitetsfrågor. Förslaget kompletterar och förstärker regionens pågående arbete med mobilitetsfrågor och ökar möjligheter att uppnå flera av de regionala mål som påverkar infrastrukturens utveckling. Framför allt avses de regionala mål för hållbar mobilitet som finns i Länsplan för regional transportinfrastruktur i Värmland, den regionala utvecklingsstrategin Värmlandsstrategin, Regionalt trafikförsörjningsprogram, Regional cykelplan för Värmland och Energi- och klimatstrategi för Värmland.

Förslaget har även gynnsam påverkan på turism och jämställdhet. En välutvecklad cykelinfrastruktur med stråk av cykelvägar i länet ökar Värmlands attraktivitet som destination inom rekreation- och cykelturism. När det gäller jämställdhet visar statistiken att män reser något mer med bil medan kvinnor nyttjar kollektivtrafiken mer i länet. Män cyklar i högre utsträckning, även om skillnaden är liten. I Värmland är det mindre skillnad i val av transportsätt än riket som helhet, skillnaden mellan mäns och kvinnors bilresande är endast fyra procentenheter. Sammantaget bedöms förslaget bidra till bättre jämställda och hållbara resmöjligheter för både män och kvinnor.

### Förslag 8.1, 8.2 Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ökade klimatkrav i offentlig upphandling. Upphandling är ett strategiskt verktyg som har mycket stor potential att påverka den offentliga konsumtionen. För att nå klimatmålen behöver konsumtionsmönstren förändras och genom offentlig upphandling som strategiskt verktyg har den offentliga sektorn rollen att ta täten i arbetet. Därför är det positivt med skärpta krav på offentlig upphandling kopplat till bättre vägledning. Det ger nödvändig politisk prioritering mot gemensamma målbilder. Tydliga upphandlingsriktlinjer för kommuner och regioner bör även inkludera rekommendationer för när livscykelkostnadsberäkningar ska tas fram vid upphandling och förtydligas med exempel där denna typ av underlag ger långsiktig kostnadseffektivitet.

Förslaget har påverkan i linje med energi- och klimatstrategi för Värmland, där fokusområdet ansvarstagande konsumtion specifikt pekar riktningen till önskad målbild för Värmland.

Länsstyrelsen välkomnar att Upphandlingsmyndigheten föreslås få medel och uppdrag att utreda lämpligt framtagande av fördjupade vägledningar, främst för kommuner och regioner inom områden av extra betydelse för minskad klimatpåverkan.

Den offentliga sektorn har en central roll då en stor del av upp handlingen rör transporter och livsmedel därtill sker upphandlingar inom byggnation. Förslaget förväntas ha gynnsam påverkan på en mera anpassad upphandling som stärker och utvecklar den regionala livsmedelsproduktionen i linje med Värmlands livsmedelsstrategi. Byggnation och anläggning står för en annan stor del av den offentliga konsumtionens klimatpåverkan. Genom att välja rätt material och utformning kan klimatpåverkan och energianvändning ut ett livscykelperspektiv minimeras. Byggnation i trä bidrar dessutom till att binda kol under lång tid. Ökade klimatkrav i offentlig upphandling ger grunden för ökad efterfrågan på hållbara byggnader och konstruktioner i trä.

I regionens smarta specialiseringsstrategi är skoglig bioekonomi utpekad som spetsen, där satsningar inom ökad träbyggnation kan utgöra ett tillväxtområde för Värmland och bidra till regional utveckling.

#### Förslag 9.1, 9.2 Ökad lokal implementeringsförmåga för kolinbindning via återvätning

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen då ökad kolinbindning via återvätning är relevant ur flera aspekter. Förutom att bidra till klimatmålen gynnar förslagen flera miljö kvalitetsmål och ekosystemtjänster, Sveriges åtaganden i internationella miljökonventioner och Agenda 2030. Förslagen har tydliga synergieffekter mellan biologisk mångfald, förbättrad vattenkvalitet, minskad övergödning samt ökad vattenhushållning.

Förslaget motverkar även brist på kapacitet och resurser, specifikt brist på kompetens. Genom en kompetenssatsning kopplat till möjlighet att söka riktade stöd kan takten öka i för åtgärdsarbetet inom kolinbindning.

I ett regionalt perspektiv bedömer Länsstyrelsen att förslagen förstärker pågående arbeten med åtaganden via miljööverenskommelser kopplade till det nya regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen i Värmland, specifikt när det gäller integrering av ekosystemtjänster och dialog för målbilder i skogen. Möjligheten till finansiellt stöd ökar incitament för att genomföra åtgärder kopplade till det nya regionala åtgärdsprogrammet.

Ett hållbart skogsbruk är ett specifikt utpekad framgångsområde i energi- och klimatstrategi för Värmland och i Skogsstrategi för Värmland belyses det hållbara skogsbruket via mål om ökad tillväxt utan att äventyra åtagandena inom Agenda 2030 och de svenska miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelsen bedömer att förslaget med insatser och finansiellt stöd för ökad inlagring av kol i skogsmark bidrar till nämnda regionala strategier och det regionala målet om ett Klimatneutralt Värmland 2030 samt till ekosystemtjänster förknippade med skogliga biotoper.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om förlängda befintliga stöd för satsningar som helt eller delvis syftar till restaurering eller återställning av våtmarker samt utökade medel till länsstyrelserna för att kunna omhänderta den ökade mängden ärenden kopplat till markavvattningsföretag.

#### Förslag 10. Utred tillstånds- respektive anmälningsskyldighet för stora energi- och effekttjänstgivare

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en utredning för hur stora energi- och effekttjänstgivande verksamheter på lämpligt sätt kan omfattas av tillstånds- respektive anmälningsskyldighet enligt miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251), för att uppnå en ökad helhetsbedömning av långsiktigt lämplig lokalisering och utformning ur energi- och effektsynpunkt. Ett robust, flexibelt och motståndskraftigt energisystem som säkrar trygg energiförsörjning är avgörande för fungerande samhällsfunktioner och en stark totalförsvarsförmåga.

Förslaget adresserar problematik med exempelvis etablering av stora mycket elintensiva serverhallar eller storskalig produktion av vätgas som riskerar att orsaka akut kapacitetsbrist regionalt. Energisystemet står inför stora utmaningar där ökad digitalisering, elektrifiering och klimatförändringar bidrar till att göra samhället och energisystemet mer sårbart för oväntade händelser och yttre säkerhetshot.

Länsstyrelsen bedömer att det med en tillstånds- och anmälningsskyldighet för stora energi- och effekttjänstgivare är möjligt att göra rimlighetsavvägningar vad gäller lokalisering och försiktighetsmått som flexibel elanvändning, energieffektivisering och ökade möjligheter till spillvärmeanvändning.

Tillstånds- och anmälningsskyldigheten ska leda till mer energieffektiva och effekttjänstgivbara anläggningar, i begreppet energieffektiv ingår även minskad mängd värme som går till spillo. Även optimerad lokalisering bidrar till ett effektivare energisystem, genom minskade behov av elnätsförstärkningar och genom ökade möjligheter för spillvärmeutnyttjande.

Ökade insatser för utbildning och fortbildning för tillstånds- och tillsynsmyndigheter kan behövas initialt utöver det som sker idag. Detta kan utgöras av stöd från Naturvårdsverket, Energimyndigheten och länsstyrelserna i form av vägledningar, utbildningar och erfarenhetsutbyte.

#### **De som medverkat i beslutet**

Beslutet har fattats av landshövding Georg Andrén med handläggare Kristina Rebane som föredragande. I beslutet har också avdelningschef Maria Hammarström och enhetschef Jörgen Persson medverkat.